

НОВІ ФОРМИ ТА ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З ІНКЛЮЗИЄЮ В УНІВЕРСИТЕТІ «УКРАЇНА» В РАМКАХ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО СОЦІАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ

Бєлоусова Н. В.,

кандидат географічних наук,

доцент кафедри менеджменту туризму

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Бєзносюк О. І.,

старший виклад кафедри менеджменту туризму

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

У статті надається уніфікована інформація стосовно нових форм, методів та прийомів адаптації і соціалізації людей з інвалідністю із числа студентської молоді Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (м. Київ) в рамках національної освітньої програми. Пропонуються концептуальні нові прийоми підготовки фахівців туристичної індустрії викладачами кафедри менеджменту туризму у вигляді практичних занять з адаптивного інсценування ситуацій, в яких опиняються інклюзивні туристи з порушенням зору.

В статье предлагается унифицированная информация касательно новых форм, методов, приемов адаптации и социализации людей с инвалидностью из числа студенческой молодежи Открытого международного университета развития человека «Украина» (г. Киев) в рамках национальной программы образования. Описываются концептуально новые подходы к подготовке специалистов туристической индустрии преподавателями кафедры менеджмента туризма в виде практических занятий по адаптивной инсценировке ситуаций, в которых оказываются инклюзивные туристы с нарушением зрения.

The article provides unified information on new forms, methods and ways of adaptation and socialization of people with disabilities among the student youth of the Open International University of Human Development «Ukraine» (Kiev), within the framework of The national educational program. The conceptually new methods of training of tourism industry specialists are offered by the teachers of the Department of Tourism Management in the form of practical lessons on adaptive staging of situations in which inclusive tourists with visual impairment find themselves.

Ключові слова: інклюзивний туризм, люди з інвалідністю, соціальна реабілітація, соціалізація, адаптація.

Постановка проблеми. Територія України – це колосальний майданчик для вивчення, моніторингу, опису та дослідження природних, а також історико-культурних ресурсів. Насичена палітра історичних подій на фоні природно-ресурсного потенціалу зумовила наявність різноманітних туристичних об'єктів, які здатні зацікавити, викликають захоплення, почуття гордості за наше минуле. Ці об'єкти використовуються або можуть бути використані в туристичній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. Уже тривалий час проблеми інклюзії розглядають науковці та фахівці різних галузей та наукових напрямів. До найбільш продуктивних вчених відносяться: Сесьолкин А.С., Махов А.С., Чепик В.Д., Бавельский А.Д. Межова Л.А. Середа Н.Д., які пропонують низку науково-дослідних робіт, в яких висвітлюють проблеми теоретичного обґрунтування та практичного застосування методів, методик, напрацювань, пов'язаних з інклюзивним туризмом, де туризм виступає як доступне, безбар'єрне середовище в напрямі адаптації інвалідів.

Протягом останнього десятиліття вітчизняні науковці, зокрема С. Богданов, Г. Гаврюшенко, А. Колупаєва, Н. Найда, Н. Софій, І. Ярмошук та ін., присвячують свої праці дослідженням проблеми залучення осіб з особливими потребами до навчання в освітні закладах, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм [1, с. 14].

Якщо в соціальній сфері України для людей із певними фізичними обмеженнями об'єкти відвідування вже більш-менш пристосовані, то питання відпочинку, відновлення фізичних, психологічних,

духовних сил ще стоїть на черзі вирішення. Одним із найбільш доступних видів реабілітації може бути туристична сфера.

Мета статті. В Україні вкрай рідко порушуються питання, пов'язані з особливостями життя людини з інвалідністю, її побутом, а тим більше – відпочинком. Мало хто вірить, що цей відпочинок може бути активним. Тому мета даної статті – розглянути туризм як один із методів соціальної реабілітації саме в Україні, який може докорінно змінити життя інваліда, наповнити його сенсом, розширити уявлення про навколишній світ, сприяти адаптації людей з інклюзією.

Виклад основного матеріалу. У сучасній українській індустрії туризму пропонується низка туристичних напрямів із різною метою та уподобаннями з урахуванням фізичних можливостей клієнтів: оздоровчо-лікувальний, санаторно-курортний, екологічний, зелений, етнографічний, гастрономічний, рекреаційний, пізнавальний, релігійний, спелеотуризм та інші. Існуючий потенціал відкриває можливості для розвитку туризму, спрямованого на споживача різного віку та уподобань, а також може бути повним відкриттям для людей, які мають інвалідність із різними нозологіями або потребують особливої уваги суспільства, так званих інклюзивних туристів.

В українській інтерпретації до інклюзивних туристів відносять не тільки людей з інвалідністю, але й військових, які перебували в зоні АТО, чорнобильців, тимчасових переселенців зі сходу України, вагітних жінок, дітей із багатодітних сімей та ін. (рис. 1) [2, с. 275].

Рис. 1. Схема класифікації груп інклюзивних туристів (побудована автором)

Враховуючи мету використання туристичних об'єктів, рівень і напрям реабілітації, сьогодні стало актуальним розробка низки маршрутів для даних груп громадян України. У цій справі активну роль відіграють громадські організації, якою є, наприклад, Асоціація інклюзивного реабілітаційно-соціально туризму та вищі навчальні заклади, наприклад кафедри соціальної психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та кафедри менеджменту туризму Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (м. Київ).

Глобальний рух за свідоме суспільство, в якому комфортно жити всім, започаткованого агенціями Організації Об'єднаних Націй в Україні спільно з Національною асамблеєю людей з інвалідністю України та рухом «Так має бути» для привернення уваги до прав людей з інвалідністю, що порушуються щодня внаслідок інфраструктурної недоступності та неможливості отримання ними звичайних послуг, можливості подорожувати, проводити дозвілля на рівні з іншими людьми.

Для Університету «Україна» Програма допомоги молодим людям-інвалідам не є новою. Університет майже 20 років тому першим в Україні запропонував освітні послуги людям з інвалідністю з різними нозологіями. За цей час вищу освіту отримали десятки тисяч випускників з особливими потребами. На цей час в університеті за Державною програмою допомоги дітям-інвалідам навчається 706 студентів, які в майбутньому будуть мати можливість поповнити число кваліфікованих спеціалістів різних сфер діяльності та зможуть відчутти себе соціально потрібними для українського суспільства.

Особливістю навчального процесу в університеті «Україна» є адаптація та соціалізація людей з інвалідністю, яких долучають не тільки до навчального процесу, а й до активного відпочинку.

Тому нещодавно на базі кафедри менеджменту туризму було відкрито Центр інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму, який увійшов до складу Всеукраїнської Асоціації реабілітаційно-соціального туризму.

Разом зі звичайними студентами інклюзивні студенти проходять навчальні практики, відвідують музеї, приймають участь у цікавих заходах: громадських, спортивних, наукових. Спільними зусиллями викладачів і студентів почали розроблятися туристичні маршрути, які будуть адаптовані для людей з інвалідністю різних нозологій, у тому числі й інвалідів-візочників. На майбутнє заплановано провести апробацію даних туристичних пропозицій і запропонувати їх туристичним компаніям в якості нової туристичної опції.

Необхідно додати, що на кафедрі менеджменту туризму Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» вперше запропонована навчальна програма, в якій, окрім стандартних дисциплін спеціальності «Туризм», пропонуються дисципліни «Інклюзивна освіта», «Інклюзивний соціально-реабілітаційний туризм» (освітній рівень «бакалавр») та в рамках дисципліни «Інвентивний туризм» (освітній рівень «магістр») пропонується модуль, в якому майбутні фахівці вивчають особливості роботи працівників туристичної сфери з туристами-інвалідами.

У рамках наукової теми кафедри розробляються й захищаються цікаві за тематикою бакалаврські та магістерські роботи, які висвітлюють проблеми людей з інклюзією з практичними подальшими рекомендаціями щодо адаптації туристичних об'єктів розроблених маршрутів (доступне середовище) для інклюзивних туристів.

Наша кафедра співпрацює із Центром патріотичного виховання університету «Україна», з Національним дендрологічним парком «Софіївка» при Національній Академії наук України (м. Умань, Черкаської області), національним історико-археологічним заповідником «Чигирин» (м. Чигирин Черкаської області), Вишгородським історико-культурним заповідником (Київська область), Пирятинським національним парком (Київська область).

Така співпраця надає нам можливість розширити географію тих міст, які могли б прийняти на своїй території людей з інклюзією для проведення туристичних подорожей і подальшої комплексної реабілітації, а також дозволяє поєднувати теоретичні аспекти з практичною апробацією результатів нашої роботи.

Висновки. На жаль, сьогодні Україна, як європейська країна з колосальними туристичними можливостями, має пострадянську технічно-матеріальну базу (готелі, ресторани, туристичні атракції, дороги, рівень підготовки екскурсодів, низький рівень володіння іноземними мовами тощо) та має низький рівень пристосованості для подорожей. Невипадково, що якщо дозволяють доходи, українці віддають перевагу подорожам до інших країн, які надають більш високий рівень сервісу і комфорту, а подорож не супроводжується стресом і нервуванням.

Тому сподіваємось, що хвиля проектів по розвитку інклюзивного туризму стане в нагоді і звичайним туристам, а маршрути, спеціально обладнані для потреб туриста з особливими потребами, стануть взірцем для наслідування та сприятимуть розвитку туристичного бізнесу взагалі.

Література:

1. Белоусова Н.В. Впровадження інклюзивного туризму в соціально-реабілітаційну систему України. Науковий журнал «Молодий вчений». Херсон.: ТОВ «Видавничий дім «Гельветика». № 2(42) лютий, 2017 р. С. 14–17.
2. Bielousova N.V. Inclusive tourism as a segment of the economy of Ukraine. World scientific extent: Collection of scientific articles. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2017. 424 p.